

Др Соња Лучић,
ванредни професор

УДК: 347.77:613.2
DOI: 10.46793/UPSSIX.581L

NUTRI SCORE: ПРОШИРЕНО ОЗНАЧАВАЊЕ НУТРИТИВНЕ ВРЕДНОСТИ ХРАНЕ*

Резиме

Европска уредба бр. 1169/2011 садржи правила за информисање потрошача, омогућавајући им тако приступ основним информацијама, као што су декларација о нутритивној вредности производа или списак састојака. Да би се олакшало разумевање ових информација, могу се обезбедити и други облици изражавања и презентације или добровољне информације, поред обавезне декларације о исхрани у складу са члановима 35 до 37 ове Уредбе. У том смислу, француско Министарство здравља је створило ознаку „Nutri Score“.

„Nutri Score“ представља систем за означавање нутритивног профила хране на предњој страни амбалаже словима и бојама семафора. Иако се овај знак већ годинама користи у појединим државама чланицама Европске уније, попут Француске, Белгије и Шпаније, предуслови за правну употребу овог модела означавања хранљивих вредности производа створени су најпре у Немачкој доношењем Уредбе о изменама и допунама информација о храни.

„Nutri Score“ није само средство за информисање потрошача о нутритивној вредности хране. То је истовремено колективни жиг Уније, који могу да користе овлашћени привредни субјекти уз обавезу поштовања правила за његову употребу. У раду ће најпре бити дат преглед функционисања ознаке „Nutri Score“. У наставку рада аутор ће се бавити питањем правних последица повреде прописа о употреби знака „Nutri Score“.

Кључне речи: жиг; Nutri Score; колективни жиг; обележавање производа; нелојална конкуренција.

* Рад је резултат истраживања на пројекту Правног факултета Универзитета у Крагујевцу: „Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније“, који се финансира из средстава Факултета.

1. Увод

У Европској унији нутритивно означавање је обавезно за готово сву претходно запаковану храну, и то у облику табеле нутритивних вредности.¹ Ова табела показује калоријску вредност и садржај масти, засићених масних киселина, угљених хидрата, шећера, протеина и соли на 100 грама, односно 100 милилитара. Такође је могуће, на добровољној основи, поновити информације о нутритивној вредности у главном видном пољу амбалаже производа, обично на предњој страни паковања, било по 100 г/мл или по порцији.² Осим тога, ове информације се могу односити и на референтне количине за снабдевање енергијом и наведеним хранљивим материјама и кроз проценте изразити пропорцију коју храна садржи у односу на референтне количине.³ Осим информација садржаних у нутритивној декларацији, могу се користити и други облици нутритивног означавања, нпр. графички прикази или симболи - под условом да не доводе у заблуду потрошаче и да су засновани на поузданом и научно утемељеном истраживању потрошача.⁴

Европска комисија је половином прошле године усвојила стратегију „Од фарме до виљушке за фер, здрав и еколошки прихватљив систем исхране“.⁵ Један од главних циљева ове стратегије јесте смањење негативног утицаја постојећег система хране у ЕУ на животну средину и климу. Стратегија, такође, подржава усвајање здравих и одрживих прехранбених навика, стварајући на тај начин неопходне услове за будућу ревизију Уредбе 1169/2011. Један од инструмената који ће се користити за постизање циљева постављених у стратегији је на европском плану усклађена шема означавања нутритивне вредности хранљивих ствари на паковању, све у циљу боље свести потрошача о нутритивној вредности хране и усвајање здравије исхране међу грађанима ЕУ. То би за резултат имало смањење болести повезаних са исхраном и начином живота (пре свега кардиоваскуларних болести, дијабетеса и гојазности), као и смањење трошкова здравствене заштите повезаних са тим болестима.

Последњих година, јавне институције, као и невладине организације активне у здравственом сектору су развиле разне системе означавања предњег дела паковања, нпр. ознака *Nutri Score*, затим ознака кључаонице,⁶ *NutrInform* батерија (италијанска алтернатива за *Nutri Score*), ознака срца итд. Међу

¹ Видети Уредбу ЕУ бр 1169/2011. Текст Уредбе је доступан на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/ALL/?uri=celex%3A32011R1169>

² Видети чл. 30, ст. 3 и чл. 34, ст. 3 Уредбе 1169/2011.

³ Видети чл. 32, ст. 4 Уредбе 1169/2011.

⁴ Видети чл. 35, ст. 1 Уредбе 1169/2011.

⁵ https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en

⁶ Ознака кључаонице (Keyhole) је симбол који је увела шведска Национална агенција за храну са циљем да помогне потрошачима да идентификују здравије производе при куповини хране.

државама чланицама ЕУ које фаворизују модел *Nutri Score* су Француска, Немачка, Холандија, Белгија, Луксембург и Шпанија, док Италија, Грчка, Кипар, Румунија, Мађарска, Летонија и Чешка Република подржавају *NutriInform* ознаку. Што се тиче осталих европских земаља, Шведска, Данска и Литванија званично се не противе моделу *Nutri Score*, али са друге стране желе да задрже свој лого „Keyhole“.⁷ Поједине земље чланице ЕУ, нпр. Пољска, још увек се нису званично изјасниле о овој теми.⁸

Поред стратегије, Европска комисија је половином 2020. године објавила извештај, у коме је, између осталог, истакнуто да проширено означавање нутритивних вредности производа има потенцијал да помогне потрошачима у избору хране која доприноси очувању здравља.⁹ У међувремену, у Немачкој је успостављен правни основ за добровољно коришћење ознаке нутритивне вредности: *Nutri Score*. Наиме, у Немачкој је крајем прошле године усвојена Уредба о изменама и допунама Уредбе о информацијама о храни.¹⁰ Ова Уредба представља правни основ за употребу ознаке *Nutri Score* у Немачкој. У ту сврху, у Уредбу је уведен нови чл. 4а, који омогућава привредним субјектима да на тржиште ставе храну са ознаком *Nutri Score*. Међутим, употреба овог знака је добровољна. Предуслов за употребу је сагласност власника жига, као и да се поштују услови коришћења жига.

2. Јединствено обележавање хране у Европској унији

У Европској унији су уједначено регулисана питања начина обележавања хране, као и минималних информација које морају бити садржане на паковању производа. Основ за то је Уредба бр. 1169/2011 о информацијама о храни, која има непосредно дејство у државама чланицама ЕУ. За разлику од прописа који су раније важили, Уредбом 1169/2011 је уведено обавезно прецизирање калоријске вредности хране, као и шест нутријената: количина масти, засићених масних киселина, угљених хидрата, шећера, протеина и соли. Поред

⁷ Ознака „Keyhole“ није у духу европске шеме означавања предњег дела паковања коју Европска комисија намерава да примени, будући да се односи само на најбоље производе сваке категорије хране.

⁸ Недавно се интензивирала дебата између присталица и противника знака *Nutri Score*. У међувремену Серж Херцберг, креатор знака *Nutri Score* је упутио позив Европској комисији да прихвати ознаку *Nutri Score*. Позив је потписало 290 европских научника и стручњака. <https://nutriscore.blog/2021/03/16/scientific-text-underlying-the-call-of-the-group-of-european-scientists-supporting-the-implementation-of-nutri-score-in-europe-the-front-of-pack-nutrition-label-nutri-score-a-public-health-tool-to/>

⁹ https://ec.europa.eu/food/system/files/2020-05/labelling_nutrition_fop-report-2020-207_en.pdf

¹⁰ Текст Уредбе је доступан на адреси: <https://www.bmel.de/SharedDocs/Gesetzestexte/DE/IVO-Aend-Lebensmittelinformationen-DVO.html>

обавезних информација у нутритивној вредности хране, добровољно се могу навести информације о водећим вредностима за дневни унос.¹¹

Све обавезне информације о о храни морају бити јасно, читљиво и по потреби трајно причвршћене на јасно видљивом месту. Ове информације не смеју бити прекривене, учињене нејасним или одвојене другим информацијама или симболима или другим уметнутим материјалом. Осим тога, поглед потрошача не сме бити одвучен од њих. Поред тога, обавезне информације о намирници морају бити одштампане фонтом величине најмање 1,2 милиметра. У случају мале амбалаже (највећа површина мања од 80 квадратних центиметар), фронт мора бити величине најмање 0,9 милиметра.

Назив намирнице треба да појашњава тачну врсту и посебна својства производа. У принципу, у ову сврху се користи законом предвиђена ознака. За неке намирнице, нпр. чоколада или сир, за то постоје спецификације у посебним прописима о производима. Ако назив намирнице није законски прописан, он мора бити формулисан описно на начин да је непогрешиво јасно о којој се храни ради.

По правилу, сви састојци који се налазе у храни морају бити наведени на свакој претходно упакованој храни. Састојци се наводе у опадајућем редоследу према њиховом проценту тежине у време производње. У одређеним случајевима, тежински проценат појединачних састојака се такође мора навести, на пример ако се неки састојак помиње у називу хране или је истакнут сликама на паковању.

Употребљени адитиви за храну и ароме такође морају бити наведени на листи састојака. Адитиви за храну обично се наводе са називом класе праћен ознаком или Е бројем. Назив класе јасно показује које задатке супстанца преузима у храни (нпр. боја). Хемијски назив или Е број показује о којој супстанци је реч (нпр. куркумин или Е 100).

Листа састојака хране мора да садржи и супстанце или производе који могу изазвати алергије или нетолеранцију на храну.¹² Уместо на листи састојака, алергени могу бити назначени на паковању додатном напоменом, нпр. „садржи кикирики“, „може садржати у траговима јаја“. Подаци о алергенима се морају истаћи и на неупакованој храни, на пример на шалтеру услуга или у ресторану.

Поред општих захтева за обележавање прописаних у Уредби 1169/2011, у одређеним случајевима може бити неопходно да се наведу додатне, посебне информације о алергенима. Тако, Уредба 2015/2283 о новој храни предвиђа обавезу информисања потрошача о врсти и безбедности нове хране путем

¹¹ GDA је скраћеница од „Guideline Daily Amount“, и означава смерницу за дневни унос хранљивих материја и енергије.

¹² Обавезно се мора навести 14 најчешћих покретача алергије и нетолеранције на храну: глутен, јаја, кикирики, соја, млеко, орашаста плодови, целер, сенф, сусам, ракови, риба, лупин, мекушци и сумпор диоксид.

специфичних информација о обележавању. На овај начин се штите посебно осетљиве групе становништва.

Рок употребе је један од обавезних детаља о храни и показује колико дуго ће храна задржати своја специфична својства ако се правилно складишти. Иако се многе намирнице још увек могу конзумирати након истека рока употребе, храна се сматра небезбедном након истека рока употребе и мора се повући из продаје. Поред рока употребе, на паковању производа обавезно се наводи и упутство за употребу, ако је то неопходно за правилно коришћење хране (нпр. кесица готове супе).

Уредба 1169/2011 прописује обавезу означавања порекла производа како би потрошач могао да направи избор приликом куповине. У случају хране, постоји генерална обавеза навођења земље или места порекла ако би, без ових информација, потрошачи могли бити доведени у заблуду у вези са стварном земљом или стварним местом порекла хране. Означавање порекла је, такође, обавезно за свеже, охлађено или смрзнуто свињско, овчије, козје и живинско месо.

Од 13. децембра 2016. године у земљама чланицама ЕУ упаковане намирнице морају да садрже нутритивну декларацију. Ова декларација садржи податке о енергетској вредности, количини масти, засићених масних киселина, угљених хидрата, шећера, протеина и соли у односу на 100 грама или 100 милилитара производа. Поред нутритивне табеле, према члану 35, ст. 1 Уредбе 1169/2011, калоријска вредност и количине хранљивих материја могу се приказати и у другом облику. Употреба таквог облика обележавања је добровољна. У сарадњи са удружењима за храну и потрошаче у Француској је развијен одговарајући модел проширеног обележавања исхране помоћу ознаке *Nutri Score*.

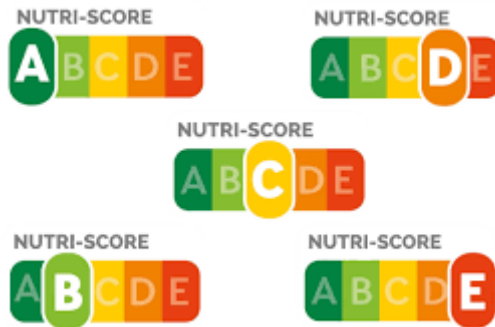
3. „Nutri Score ABCDE” – колективни жиг Уније

„*Nutri-Score ABCDE*“ је знак регистрован у Уреду за интелектуалну својину Европске уније (*EUIPO*) као колективни жиг Уније. Власник заштићеног знака је француска Национална агенција за јавно здравље (*Santé publique France*), која је подређена француском Министарству здравља. Тренутно су регистрована два жига Уније који садрже знак *Nutri Score*. Један жиг је регистрован под бројем 016762312 за производе из класе 5, 9, 16, 29, 30, 31, 32, 35, 41 Ничанске класификације и за предмет има ознаку „*Nutri-Score ABCDE*“. У питању је фигуративни знак који садржи ознаку *Nutri Score*, без истицања једног од пет слова. Други жиг је регистрован под бројем 016762379 за производе истих класа као и претходни жиг, с тим што је у основи овог жига ознака *Nutri Score* са истакнутим латиничним словом „С“ у наранџастој боји.¹³

¹³ Поред два колективна жига Уније, француска Национална агенција за јавно здравље (*Santé publique France*) је носилац три дизајна Уније за лого *Nutri Score*: дизајн бр.

У Француској је иначе ознака *Nutri Score* уведена на основу чл. 35 Уредбе 1169/2011.¹⁴ Иако су поједини стручњаци упозоравали да би увођење ознаке *Nutri Score* могло представљати препреку трговини у ЕУ, главни разлог за увођење овог знака је очување јавног здравља. Наиме, фактори ризика исхране представљају водеће узроке морталитета и инвалидитета у свету. Ознака на предњој страни паковања може, са једне стране, да подстакне потрошаче да донесу одлуку о куповини здравије хране, а са друге стране да подстакне агроиндустрију да побољша нутритивни квалитет својих производа. Избор графичког знака за означавање на предњој страни паковања је трајао више од четири године. У овај процес је било укључено више различитих заинтересованих страна, али су на крају преовладали научни докази.¹⁵

Nutri Score ознака се разликује од обавезног означавања по томе што не даје никакве информације о енергетској, односно калоријској вредности хране и њеним хранљивим материјама. Ова ознака заправо представља процену састава хране помоћу комбинације пет боја (од тамно зелене до тамно наранџасте) и пет слова (од А до Е). Истакнута ознака А са тамнозеленом бојом означава повољну нутритивну вредност, а истакнута ознака Е са тамно црвеном бојом означава неповољну нутритивну вредност.

За разлику од графичког приказа знака *Nutri Score* који се лако разуме, прорачуни који се врше пре него што производ добије одговарајуће слово и боју није нимало једноставан. За прорачун се користе одређени нутријенти и одабрани састојци. У ту сврху се прави баланс између хранљивих материја или састојака за које је доказана здравствена корист и хранљивих материја чији је прекомерни унос повезан са повећаним ризиком од болести. Бодови се

004112415- 0001, бр. 004112415-0002 и бр. 004112415-0003, као и дванационална колективна жига за територију Француске: жиг бр. 4357857 и бр. 4357865.

¹⁴ Meisterernst, A., *Unionsrechtliche Grundlagen und amtliche Überwachung des Nutri-Score*, Zeitschrift für das gesamte Lebensmittelrecht (ZLR) no. 3/2020, стр. 293.

¹⁵ Chantal J., Herberg S., *Development of a new front-of-pack nutrition label in France: the five-colour Nutri-Score*, Public Health Panorama, no. 2017/3, стр. 712-725.

додељују у зависности од садржаја хранљивих материја и састојака које треба узети у обзир на 100 г, односно 100 мл готове хране. Скала негативних тачака иде до десет, а позитивних тачака само до пет. Ако су садржај енергије, засићених масних киселина, шећера и натријума на граници скале, производ добија 40 негативних поена. Са друге стране, уколико производ садржи дијететска влакна, протеине, воће, поврће, орашасте плодове и здрава уља, могуће је добити највише 15 бодова. Разлика између негативних и позитивних поена представља резултат, који се преводи у комбинацију боја и слова у пет скала. Скала се креће од „А“ (зелена) до „Е“ (црвена). Што је нижи *Nutri Score*, то би нутритивни квалитет хране морао бити бољи.

Ознака *Nutri Score* је креирана на научној основи. Креирање ове ознаке се ослања на снажан научни рад. Наиме, више од 40 студија објављених у међународним рецензираним научним часописима потврдило је методу израчунавања и графички формат овог знака, затим показало ефикасност и супериорност овог знака у односу на друге постојеће ознаке.

Право на коришћење ознаке *Nutri Score* је бесплатно. Компаније које желе да користе ову ознаку морају се регистровати на једној од следећих платформи:

- компанија која жели да користи ознаку *Nutri Score* за производе који се продају искључиво на француској територији обавештава *Santé publique France* о својој намери регистрацијом на следећој веб страници: <https://www.demarches-simplifiees.fr/commencer/nutri-score-enregistrement-france>.

- компанија која намерава да дистрибуира производе у неколико земаља или у земљу у којој није успостављен властити поступак регистрације (Немачка, Белгија и Луксембург), компаније се морају регистровати на следећој веб страници: <https://www.demarches-simplifiees.fr/commencer/ns-international-registration-procedure>

3.1. Предности ознаке *Nutri Score*

Знак *Nutri Score* је јасан и лак за разумевање. Осим тога, овај знак омогућава лакше и брже доношење одлуке при куповини, што потврђује и студија Института Мак Рубнер.¹⁶ Ова ознака олакшава упоређивање унутар одређене категорије производа, премда се увек односи на 100 грама или 100 милилитара хране. На пример, могуће је вршити упоређивање киселог и воћног јогурта или различитих врста кекса.

Знак *Nutri Score* омогућава разликовање јефтинијих и скупљих производа. Потрошачи на основу тога могу проценити здравствену вредност хране, што олакшава, односно омогућава уравнотежену исхрану.

Знак *Nutri Score* може подстаћи произвођаче да промене рецепте и побољшају састав својих производа.

¹⁶ https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/DE/_Ernaehrung/Lebensmittel-Kennzeichnung/MRI-finaler-Bericht-Naehrwertkennzeichnung.html

3.2. Недостаци ознаке *Nutri Score*

Nutri Score не представља нутријенте појединачно. Ове податке потрошач може пронаћи у табели нутритивних вредности, односно листи састава хране, коју произвођач обично штампа на задњој страни амбалаже.

За производе који су непрерађени или се састоје само од једног састојка (нпр. маслиново уље, свеже воће, поврће или мед), *Nutri Score* није ни користан ни намењен. Ова ознака је погодна за производе који садрже више састојака, као и за високо прерађену храну.

Као и код сваког система који сублимира различите утицаје у укупној оцени, лоше вредности у неким областима могу се надокнадити dobrим вредностима у другим. Производ са добрим *Nutri Score* резултатом не мора бити добар за сваки његов појединачни састојак.

4. Колективни жиг ЕУ – опште карактеристике

Као што је напред истакнуто ознака „*Nutri-Score ABCDE*“ је регистрована у Уреду за интелектуалну својину Европске уније (*EUIPO*) као колективни жиг Уније. Према чл. 74 Уредбе 2017/1001, колективни жиг ЕУ је жиг који је као такав означен приликом подношења пријаве жига и који је погодан за разликовање робе и услуга чланова удружења које је носилац жиг од производа или услуга других привредних субјеката.¹⁷ Носилац колективног жига „*Nutri-Score ABCDE*“ је француска Национална агенција за јавно здравље (*Santé publique France*). Дакле, власник овог жига није удружење произвођача, пружалаца услуга или трговаца, већ правно лице на које се примењује јавно право, и које сходно чл. 74, ст. 1 Уредбе 2017/1001 може поднети пријаву колективног жига ЕУ.

Колективни жиг омогућава индивидуализацију и разликовање производа или услуга према њиховом географском пореклу, врсти, квалитету или другим својствима у односу на робу или услуге других привредних субјеката.¹⁸ Функција ознаке *Nutri-Score*, међутим, није разликовање производа према њиховом производном или географском пореклу, већ да пружи једноставне и разумљиве информације о нутритивним својствима хране. Знак *Nutri-Score* је у том смислу сличан другим колективним жиговима које се користе за идентификацију производа са одређеним спецификацијама, као што је ознака „*GOLDEN TOAST*“ која је под бројем 1304863 регистрована у Уреду за интелектуалну својину Европске уније као колективни жиг за

¹⁷ Текст Уредбе 2017/1001 је доступан на адреси:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/de/ALL/?uri=CELEX%3A32017R1001>

¹⁸ Видети пресуду немачког Савезног суда BGH „Sparkassen Rot“, I ZB 52/15. Текст пресуде је доступан на: <https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/list.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=decdc01a9acd3ef04a21db30717434cb>

производе из класе 29, 30 и 43 Ничанске класификације. Међутим, *Nutri Score* није чисто описна ознака која би била искључена из регистрације према члану 7, ст. 1 (ц) Уредбе 2017/1001, већ ознака која служи за разликовање производа који садрже ознаку *Nutri Score* од производа који не садрже ову ознаку.

Уз пријаву за регистрацију колективног жига подноси се и општи акт – правила којима се уређује његова употреба.¹⁹ Реч је о правилима којима се одређује круг лица овлашћених за употребу колективног жига, услови за његову употребу, услови за чланство у удружење које је носилац жига, казне. За колективни жиг „*Nutri-Score ABCDE*“ општи акт је „*Usage Regulation*“.²⁰ Овај акт, између осталог, у чл. 5 регулише круг лица овлашћених за коришћење знака *Nutri Score*. Према наведеном пропису, овлашћени корисник знака *Nutri Score* може бити сваки произвођач, односно трговац храном у Европи. За стицање права на коришћење *Nutri Score* знака, привредни субјект који послује са храном мора најпре да се региструје на сајту француске Националне агенција за јавно здравље (*Santé publique France*).

Овлашћени корисник знака *Nutri Score* има обавезу да овај знак користи за све производе које пласира на тржиште. Овај услов, међутим, доводи у питање у одређеној мери добровољни приступ за коришћење знака *Nutri Score*. Осим тога, у складу са природом колективног жига, овлашћење на коришћење знака *Nutri Score* не може бити предмет правног промета.

5. Непоштовање правила о употреби знака *Nutri Score*

Привредни субјект који користи знак *Nutri Score* је у обавези да поштује правила о употреби овог знака. Непоштовање правила би постојало нпр. у следећим случајевима:

- коришћење без пристанка носиоца права;
- погрешно означавање, на пример истакнуто слово „В“ уместо слова „Е“;
- употреба знака за производе, односно за храну на коју се не примењује захтев обавезног навођења хранљивих вредности у смислу чл. 9, ст. 1 Уредбе 1169/2011;²¹
- коришћење знака у другачијем облику (нпр. према боји, величини или измењеног дизајна).

Општи акт о коришћењу знака *Nutri Score* у прилогу 3 одређује санкције које се примењују у случају кршења правила за употребу овог знака. Постоје

¹⁹ Видети чл. 75, ст. 1 Уредбе 2017/1001.

²⁰ Последња верзија овог акта од 08. септембра 2021. године је доступна на сајту: <https://www.santepubliquefrance.fr/>

²¹ Видети чл. 16, ст. 3 и прилог V Уредбе 1169/2011.

три различите врсте санкција: 1. Захтев за предузимање корективних мера; 2. Суспензија овлашћења на коришћење знака *Nutri Score* док се не постигне усклађеност са одредбама општег акта о коришћењу знака; 3. Повлачење овлашћења на коришћење знака *Nutri Score* на одређени период.

Поред санкција прописаних општим актом о коришћењу колективног жига, у случају повреде колективног жига могу се применити одговарајуће одредбе Уредбе 2017/1001. Примера ради, повреда колективног жига „*Nutri-Score ABCDE*“ би постојала у случају употребе овог знака без претходне регистрације, односно сагласности власника жига. Раније је наведено да је француска Национална агенција за јавно здравље (*Santé publique France*) регистровала два колективна жига која за предмет имају знак „*Nutri-Score ABCDE*“: један знак је регистрован без истицања било ког слова, а други са истицањем великог латиничног слова „C“. Повреда колективног жига би постојала у случају неовлашћеног коришћења једног од ова два знака. Међутим, повреда жига би постојала и у случају неовлашћеног коришћења знака уз наглашавање неког другог слова, нпр. слова „E“, због постојања вероватноће довођења јавности у заблуду у вези неовлашћено употребљеног знака и регистрованог жига.²²

Ако се, с друге стране, знак *Nutri Score* користи за производе, односно храну на коју се не примењује захтев обавезног навођења хранљивих вредности у смислу чл. 9, ст. 1 Уредбе 1169/2011, питање вероватноће забуне у смислу чл. 9, ст. 1(б) Уредбе 2017/1001 не зависи само од степена сличности са храном на коју се односи знак *Nutri Score*. У обзир може доћи и примена чл. 9, ст. 1(ц) Уредбе 2017/1001.

У пракси се може догодити и случај да овлашћени корисник употреби знак „*Nutri Score*“ у облику у коме је регистрован. Међутим, прорачун који је извршио овлашћени корисник је погрешан, тако да је као резултат постигнута боља класификација (нпр. „B“ уместо „D“). Чињеница да се у овом случају знак користи уз сагласност власника жига не даје право носиоцу жига да поднесе тужбу због повреде жига позивајући се на релевантне прописе Уредбе 2017/1001. Ипак, у овом случају је дошло до повреде правила о коришћењу колективног жига, тако да се против овлашћеног корисника могу применити одговарајуће санкције из општег акта о колективном жигу.

Тужбу због повреде жига „*Nutri-Score ABCDE*“ може поднети француска Национална агенција за јавно здравље (*Santé publique France*) као власник колективних жигова Уније. Привредни субјекти који су регистровани, тј. овлашћени да користе знак *Nutri Score* могу у складу са чл. 80, ст. 1 и чл. 25, ст. 3 Уредбе 2017/1001, такође, поднети тужбу због повреде овог жига, само уз сагласност носиоца жига. Уредба 2017/1001 не предвиђа, дакле, општу сагласност у овом случају, већ власник жига у појединачним случајевима одлучује о давању сагласности за подношење тужбе због повреде жига.

²² Видети чл. 9, ст. 1(б) Уредбе 2017/1001.

Међутим, власник жига, може у име лица овлашћених на употребу колективног жига захтевати надокнаду штете коју су они претрпели због неовлашћене употребе жига.²³

6. Заштита знака *Nutri Score* са аспекта прописа о нелојалној конкуренцији

Општи акт о коришћењу колективног жига *Nutri Score* не формулише никакве радње које треба сматрати као непоштене, тј. нелојалне радње. Овај акт прописује само услове који се морају поштовати да би се остварило право на коришћење знака *Nutri Score*. Међутим, релевантни национални прописи забрањују непоштене пословне трансакције.²⁴ Закон о трговини РС у чл. 7 прописује да „трговци у тржишној утакмици поступају поштено, на начин који није усмерен на проузроковање штете другим трговцима, односно купцима, као и јавном интересу, а у складу са пословним моралом и добрим пословним обичајима“.²⁵ У случаја знака *Nutri Score*, непоштена тржишна утакмица (нелојална конкуренција) би постојала ако би се ознака *Nutri Score* користила без регистрације, тј. без сагласности власника колективног жига. Осим тога непоштена тржишна утакмица би постојала и у случају неовлашћеног истицања ознаке квалитета, ознаке поверења или сличног знака од стране трговца.²⁶ Под појмом знак квалитета подразумевају се ознаке које се односе на одређена својства производа, на основу објективног утврђивања заснованог на утврђеним стандардима од стране независног државног или приватног органа. Знак *Nutri Score* има за циљ да на једноставан и разумљив начин пружи информације о нутритивним својствима хране. Ова ознака се може користити за све прехранбене производе без обзира на њихов квалитет, под условом да је класификација под словима А до Е тачна. Ознака *Nutri Score* није, дакле, ознака квалитета или нека слична ознака у смислу поменутог прописа.

Закон о трговини у чл. 41, ст. 1, тачка 3 прописује да непоштена тржишна утакмица (нелојална конкуренција) постоји у случају „продаје робе са ознакама, подацима или обликом, којима се оправдано ствара забуна код потрошача у погледу извора, квалитета и других својстава те робе или услуге“. У случају знака *Nutri Score* трговац поступа непоштено када предузима радњу која је погодна да наведе потрошача или другог учесника на тржишту да донесе одлуку о куповини коју иначе не би донео да није видео повољну словну ознаку на знаку *Nutri Score*. Ради се о ситуацији када је знак

²³ Видети чл. 80, ст. 2 Уредбе 2017/1001.

²⁴ Видети нпр. чл. 3, ст. 1 немачког Закона против нелојалне конкуренције, као и чл. 41, ст. 1 и 2 нашег Закона о трговини.

²⁵ Закон о трговини, Сл. гласник РС, бр. 52/2019.

²⁶ Видети чл. 41, ст. 1, тачка 6 Закона о трговини.

Nutri Score погрешно израчунат и обележен бољим словним идентификатором. У овом случају постоји погрешан опис нутритивних својстава хране, услед чега је потрошач доведен у забуну о тим својствима производа.

Право на подношење тужбе због непоштене тржишне утакмице (нелојалне конкуренције) припада оштећеном трговцу и пружаоцу услуге (конкуренту).²⁷ Француска Национална агенција за јавно здравље (*Santé publique France*), власник два колективна жига која за предмет имају знак „*Nutri-Score ABCDE*“ је орган јавне власти. Зато је са аспекта прописа о нелојалној конкуренцији спорно питање активне легитимације ове Агенције за подношење тужбе због непоштене тржишне утакмице. Остаје питање да ли су привредни субјекти који легитимно користе знак *Nutri Score* активно легитимисани за подношење тужбе због непоштене тржишне утакмице. У случају погрешног, тј. бољег означавања нутритивних својстава производа у односу на право стање ствари, активна легитимација привредних субјеката који легитимно користе знак *Nutri Score* није спорна. Међутим, у случају неовлашћеног коришћења знака *Nutri Score* њихова активна легитимација била би спорна.

7. Закључак

Уредба ЕУ 1169/2011 предвиђа обавезу за произвођаче да на паковање производа наведу садржај седам нутритивних вредности хране – укључујући енергију, маст и со, и то на 100 грама или 100 милилитара хране. Међутим, ове информације су често неупадљиве и налазе се на полеђини паковања хране. Управо је ова чињеница, између осталог, мотивисала француску Националну агенцију за јавно здравље (*Santé publique France*) да уведе нови систем нутритивног означавања хране помоћу знака *Nutri Score*.

Ознака *Nutri Score* се састоји од 5 обојених поља, од којих свако означава нутритивни садржај упаковане хране са словима од „А“ зелене до „Е“ црвене. Зелена боја означава добру нутритивну вредност, док црвена боја означава најмање повољну нутритивну вредност хране. Нутритивни садржај хране се одређује према саставу компоненти производа. С једне стране, узимају се у обзир здравствено проблематичне компоненте као што су масти, zasiћене масне киселине, со, шећер и енергетски садржај. С друге стране, у евалуацију су укључене добре компоненте као што су влакна, протеини, воће и поврће. Међутим, ознака *Nutri Score* не даје никакву информацију о томе да ли је храна генерално здрава или не. Овај знак само пружа транспарентније информације о нутритивним вредностима хране са циљем да подстакне потрошаче да буду опрезни приликом куповине хране, тј. да се смање болести као што су гојазност или кардиоваскуларне болести. Ипак,

²⁷ Видети чл. 41, ст. 4 и 5. Закона о трговини.

коришћење знака *Nutri Score* није обавезно за произвођаче, односно продавце хране. Последица тога је да потрошачи не могу упоређивати све прехранбене производе. Осим тога, развој и увођење нових нутритивних ознака, тј. различитих модела означавања прехранбених производа може збуњујуће да делује на потрошаче, чиме се доводи у питање нутритивно означавање хране. Међународна агенција за истраживање карцинома је у том смислу у свом извештају нагласила „супериорност ознаке *Nutri Score* у односу на друге ознаке прехранбених производа и позвала на широко распрострањено и систематично усвајање у Европи и шире, како би се потрошачима помогло да смање ризик од незаразне болести као што је рак“.²⁸

Исхрана је главна детерминанта здравља. Баланс између здраве исхране и физичке активности је од суштинског значаја за одржавање доброг здравља. Насупрот томе, неадекватна исхрана, тј. одступање од смерница о исхрани представља фактор ризика за хроничне болести (гојазност, кардиоваскуларне болести, дијабетес типа 2, рак). У циљу постизања високог нивоа здравствене заштите потрошача и гарантовања њиховог права на информације, потрошачи треба да буду на одговарајући начин информисани у погледу нутритивне вредности хране коју конзумирају. Ознака на предњој страни паковања производа може помоћи потрошачима да направе избор приликом куповине хране, посебно што се показало да су обавезне информације о исхрани на полеђини паковања тешко разумљиве потрошачима. У том смислу, *Nutri Score* је корисно средство које може помоћи потрошачима да донесу добар избор приликом куповине хране. Осим тога, истицање нутритивне вредности хране на предњој страни паковања може стимулисати произвођаче да побољшају нутритивни састав својих производа.

Nutri Score није само средство за информисање потрошача о нутритивним својствима хране. Овај знак је, такође, колективни жиг Уније који могу да користе овлашћени корисници, под условом да поштују прописе који регулишу његову употребу. Општи акт о коришћењу колективног жига „*Nutri Score ABCDE*“, између осталог, предвиђа санкције за непоштовање правила која су њему прописана.

Колективни жиг Уније регулише Уредба 2017/1001 у чл. 74. Ова Уредба се примењује у случају коришћења колективног жига без сагласности његовог власника. Активна легитимација за подношење тужбе у овом случају припада само носиоцу колективног жига, а не и овлашћеним корисницима.

²⁸ https://www.iarc.who.int/wp-content/uploads/2021/09/pr301_E.pdf.

*Sonja Lučić, Ph.D.,
Associate Professor*

NUTRI SCORE: EXTENDED LABELING OF THE NUTRITIONAL VALUE OF FOOD

Summary

EU Regulation no. 1169/2011 contains rules for informing consumers, thus giving them access to basic information, such as a declaration of the nutritional value of the product or a list of ingredients. In order to facilitate the understanding of this information, other forms of expression and presentation or voluntary information may be provided, in addition to the mandatory nutrition declaration in accordance with Articles 35 to 37 of this Regulation. In that sense, the French Ministry of Health has created the „Nutri Score“ label.

„Nutri Score“ is a system for marking the nutritional profile of food on the front of the packaging with the letters and colors of traffic lights. Although this logo has been used for years in some EU member states, such as France, Belgium and Spain, the preconditions for the legal use of this model of nutrition labeling were first created in Germany with the adoption of the Regulation on Amendments to Food Information. The paper will first provide an overview of the functioning of the „Nutri Score“ label. In the continuation of the paper, the author will deal with various legal issues - especially the issues of application of trademarks and regulations on fair trade.

Key words: *trademark, Nutri Score, collective trademark, product labeling, unfair competition.*